

ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦЕОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

*Кондель В. М., кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти, дизайну та безпеки життєдіяльності,
Молчанов П. О., кандидат технічних наук, доцент кафедри професійної освіти, дизайну та безпеки життєдіяльності,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,
м. Полтава*

Останнім часом під час підготовки майбутніх фахівців професійної освіти в галузі легкої промисловості використовується компетентнісний підхід, який спрямовує навчальний процес на формування та розвиток загальних і фахових компетентностей, якими мають оволодіти здобувачі вищої освіти. Цей підхід дозволяє перейти з процесу набуття необхідних знань, умінь і навичок у площину формування у студентів здатності практично діяти і ефективно використовувати отримані знання та досвід у різних ситуаціях при виконанні сучасних завдань з організації технологічних процесів в умовах навчальних та виробничих майстерень (цехів) [1, с. 83-84; 2, с. 5]. Саме тому здобувачі бакалаврського рівня вищої освіти факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, які навчаються за спеціальністю 015.36 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості), опановують дисципліну «Проектування швейних підприємств», що дозволяє майбутнім фахівцям мати відповідні загальні та фахові компетентності, необхідні для їх подальшої трудової діяльності в галузі легкої промисловості, а саме: здатність приймати обґрунтовані рішення, аналізувати ефективність проектних рішень, пов'язаних з підбором, експлуатацією, удосконаленням, модернізацією технологічного обладнання та устаткування, виконувати розрахунки технологічних процесів тощо. Слід зазначити, що виконання поставлених завдань неможливо без уміння запроваджувати ефективні методи організації праці відповідно до вимог екологічної безпеки, безпеки життєдіяльності, охорони і гігієни праці [2, с. 8-9].

Про важливість працезахоронної діяльності в галузі легкої промисловості свідчить статистика травматизму на швейних підприємствах України: 79% нещасних випадків складають організаційні причини, 14% – технічні і 7% – психофізіологічні, причому майже 50% від загальної кількості травмованих – через невиконання вимог інструкцій з охорони праці. Іншими причинами нещасних випадків є неякісне навчання працівників безпечним методам праці; недостатній нагляд за небезпечними роботами; використання машин та механізмів не за призначенням, морально та фізично застарілого обладнання; недостатнє огороження небезпечних зон; відсутність спеціальних захисних засобів тощо. Крім того, на стан травматизму суттєво впливають небезпечні та шкідливі виробничі фактори, які значно погіршують умови праці робітників: вимушена робоча поза та підвищене зорове напруження під час виконання

технологічних операцій, підвищені рівні шуму і вібрації, електромагнітне випромінювання, несприятливий мікроклімат на робочих місцях швачок, розкрійників, термообробників, прасувальників у швейному виробництві (температура повітря досягає 26-29°C, а відносна вологість – 80%) [3, с. 40-41].

Для запобігання виробничому травматизму та професійним захворюванням у галузі легкої промисловості розроблено «Правила охорони праці для працівників швейного виробництва» (НПАОП 18.2-1.04-13) [4], які містять відповідні вимоги до території, виробничих споруд та приміщень, освітлення, вентиляції і опалення, водопостачання і каналізації, електрообладнання, до організації технологічних процесів у цехах швейних підприємств, розміщення та експлуатації різного технологічного обладнання, стану робочих місць, до сировини і напівфабрикатів, умов їх зберігання і транспортування, готової продукції та відходів виробництва, щодо забезпечення працівників засобами індивідуального та колективного захисту.

Перший розділ «Загальні положення» описує нормативні документи, які необхідно використовувати у працезахоронній діяльності на швейних підприємствах, для створення безпечних умов праці на робочих місцях, навчання і перевірки знань працівників, проведення медичних оглядів, під час розслідування і обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, укладання трудового договору та допуску до виконання робіт.

Другий розділ «Загальновиробничі вимоги з охорони праці» містить вимоги до території, виробничих споруд та приміщень суб'єкта господарювання, освітлення, вентиляції та опалення, водопостачання і каналізації, електроустановок і електросилового обладнання, а також акцентує увагу на небезпечних та шкідливих виробничих факторах: вібрації, виробничого шуму, ультразвуку, інфразвуку, ультрафіолетового випромінювання, виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатації машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки.

Третій розділ «Вимоги безпеки при виконанні технологічних процесів» розглядає як загальні вимоги до організації технологічних процесів, так і до окремих видів виробництв: підготовчо-розкрійного (виготовлення лекал, підготовка і розкрій матеріалів і тканин) та швейного (пошиття та вологотеплова обробка виробів).

Четвертий розділ присвячений розгляду вимог безпеки при розміщенні, експлуатації технологічного обладнання та організації робочих місць. Так, наприклад, виробниче обладнання має розміщуватися раціонально, щоб його експлуатація, ремонт та обслуговування були зручними і безпечними та забезпечували безперервність технологічного процесу. Обладнання та його частини, що працюють під тиском, повинні мати повірені манометри із зазначенням граничнодопустимого тиску. Манометри повинні мати клеймо про повірку, бути справними і встановлюватися на видному для персоналу та добре освітленому місці. Запобіжні клапани повинні мати запірні кожухи або ковпаки, які унеможливають збільшення навантаження клапана, і повинні бути освітлені й доступні. Цей розділ містить також вимоги безпеки до окремих

видів технологічного обладнання, а саме: машин для розмотування, перемірки і розбравки тканини, настільних, розкрійних і швейних машин, механічних та електромеханічних лінійок для обрізування кінця настилу, пресів та відпарювачів, прасок, механічних щіток, гладильних машин валкового типу, вирубальних пресів, ультразвукових установок тощо.

Вимоги безпеки до сировини і матеріалів, а також до умов їх зберігання і транспортування описано у 5 і 6 розділах НПАОП 18.2-1.04-13. Сировина, що надходить на швейне підприємство, повинна бути перевірена на відповідність вимогам чинних стандартів та технічної документації підприємств-виробників. Розміщення та зберігання матеріалів повинно проводитися відповідно до інструкції, розробленої на підприємстві, де повинно бути вказано, яка сировина та матеріали можуть зберігатися на цьому складі, у якій кількості, у якій тарі, способи складування та зберігання, а також порядок та спосіб відпуску зі складу. У місцях складування матеріалів необхідно забезпечити вільний доступ до засобів пожежогасіння (пожежні крани, вогнегасники).

Останній сьомий розділ містить вимоги щодо забезпечення працівників засобами індивідуального захисту (органів слуху у випадку рівня шуму 80 дБ і вище, під час виконання робіт, пов'язаних з можливістю ураження очей від дії ультрафіолетового випромінювання, з використанням механізованих (пневматичних) ручних інструментів, шкідливих хімічних речовин тощо).

Для поліпшення умов праці на швейних підприємствах заходи безпеки слід запроваджувати на всіх етапах процесу виробництва: вчасно виявляти та усувати шкідливі та небезпечні виробничі фактори на робочих місцях; оцінювати шкідливість у тих цехах підприємства, де зафіксовано найбільший рівень виробничого травматизму та професійної захворюваності, удосконалювати нормативно-правову базу, вчасно проводити модернізацію чи заміну застарілого обладнання та технологій, використовувати засоби колективного та індивідуального захисту працюючих на робочих місцях [3, с. 42-43].

Враховуючи важливість працезохоронної діяльності в галузі легкої промисловості, одне з лабораторних занять дисципліни «Проектування швейних підприємств» присвячене саме вивченню основних положень НПАОП 18.2-1.04-13 «Правила охорони праці для працівників швейного виробництва» щодо організації роботи служби охорони праці, безпечної роботи на машинах і механізмах, професійного добору працівників [5, с. 219-246]. Методичні рекомендації містять текстову частину та питання для обговорення, які дозволять студентам якісно опанувати пройдений матеріал і в недалекому майбутньому використати його у своїй професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Кондель В. Компетентнісний підхід при викладанні дисципліни «Проектування швейних підприємств» у процесі підготовки педагога професійного навчання. *Трудове навчання і технології: сучасні реалії та перспективи розвитку* : збірник матеріалів XI Міжнар. наук.-практ. конф.,

присвяченої пам'яті академіка Дмитра Олександровича Тхоржевського. м. Київ, 27 травня 2022 р. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. С. 83–88
URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/19509> (дата звернення : 22.03.2024).

2. Освітньо-професійна програма «Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю (спеціалізацією) 015.36 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2023. 26 с. URL : <https://drive.google.com/drive/folders/1LzQtTEPOZ5-OGhdNUxwluS2o0nGaeHPB> (дата звернення: 22.03.2024).

3. Кондель В. М. Травматизм на швейних підприємствах і шляхи його запобігання. *Інноваційні аспекти систем безпеки праці, захисту інтелектуальної власності* : Збірник матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 24-25 березня 2022 р. Вип. 7. Полтава: ПДАУ, 2022. С. 39–43. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/19493> (дата звернення : 22.03.2024).

4. НПАОП 18.2-1.04-13. Правила охорони праці для працівників швейного виробництва : Наказ МНС України № 1416 від 12.12.2012 р. (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 03.01.2013 р. за № 52/22584). URL: <https://dnaop.com/get/32339/> (дата звернення : 22.03.2024).

5. Кондель В. М. Методичні рекомендації до лабораторних занять з дисципліни «Проектування швейних підприємств». Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ПП «Астра», 2021. 270 с. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/22164> (дата звернення: 22.03.2024)

ДІАГНОСТИКА ОБЛАДНАННЯ ЯК СПОСІБ ПОПЕРЕДЖЕННЯ РІВНЯ ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ

*Левченко Ю. В., кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри механічної та електричної інженерії,
Заславець В. О., здобувач третього (наукового) рівня вищої освіти,
Вусик С. Р., здобувач третього (наукового) рівня вищої освіти,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава*

Виробничий травматизм впливає на стан здоров'я працюючих, викликає смерть робітника, спричиняє демотивацію персоналу і накладає неабиякий тягар на економічну ефективність діяльності будь-якого підприємства. Актуальним сьогодні є впровадження сучасних і більш безпечних технологій для попередження виробничого травматизму та професійної захворюваності. Одним з найважливіших елементів системи охорони праці є безпечна експлуатація технологічного обладнання.

Визначення технічного стану та виявлення можливих несправностей чи дефектів роботи обладнання (діагностика) крім попередження виробничого травматизму, дозволяє ще й запобігти аваріям, підвищити надійність та